

можливостей в мистецькій діяльності, усвідомити методи розвитку інтересу учнів до мистецтва шляхом поглиблення уявлень про мову різних видів мистецтва, через пізнання основ теорії з мистецтва, власної діяльності в усіх видах мистецтва, засвоєння мистецьких термінів, пізнання краси через мистецтво.

Змістовим акцентом дистанційного курсу «Фізична культура» є уроки здоров'я. Сучасний урок фізичної культури Нової української школи — найефективніший спосіб загартування організму учнів/учениць, зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, вироблення вольових і фізичних якостей — всього, що так необхідно сьогодні дітям, що якнайкраще сприяє їх підготовці до життя. Фізична культура, як складова загальної культури, закладає основи збереження здоров'я і розвитку всіх його складових, використовує комплексний підхід до формування розумових та фізичних якостей і навичок, удосконалює фізичну і психологічну підготовку до активної життєдіяльності, формує пріоритети оздоровчої спрямованості фізичних вправ і забезпечує загальний культурний розвиток особистості.

Після завершення навчання слухачі дистанційних курсів мають змогу скласти підсумковий онлайн-тест, спрямований на визначення результативності навчання. Система Moodle реалізує філософію відкритості та прозорості дистанційного навчання. Миттєвий результат по завершенні спроби, кольорове

рішення демонстрації результативності з кожного питання, можливість покращити результат тесту у наступній спробі забезпечують мотиваційний аспект безперервного професійного розвитку педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт базової загальної освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <http://surl.li/mfre>.
2. Державний стандарт початкової освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України 21 лютого 2018 р. № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688)). URL: <http://surl.li/arev>.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <http://surl.li/abjvz>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2018 року № 237 «Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа» (зі змінами згідно з постановою КМУ від 17 травня 2021 року № 476). URL: <https://cutt.ly/M7t76mV>

С. А. Гаряча,

завідувач кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук;

О. В. Крутенко,

доцент кафедри педагогіки, психології та освітнього менеджменту комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», кандидат педагогічних наук

РОЛЬ ШКОЛИ ТЮТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ПОДОЛАННІ ОСВІТНІХ ВТРАТ

Протягом багатьох років дослідження показують, що саме шкільна освіта є базою для розвитку знань, умінь, навичок та компетентностей, які необхідні для розвитку особистості та й суспільства загалом. У Законі України «Про повну загальну середню освіту» чітко визначено, що «якість повної загальної середньої освіти – це відповідність результатів навчання, здобутих учнем на відповідних рівнях повної загальної середньої освіти, державним стандартам»[1].

Наразі освіта України переживає складні часи, які можна назвати глобальними кризами: пандемія і повномасштабне вторгнення рф.

Виклики, які привнесла пандемія в освіту України:

- навесні 2020 року усі навчальні заклади в Україні перейшли на *дистанційне навчання*;
- через кілька місяців – «адаптивний карантин» («зелена», «жовта», «помаранчева» та «червона» зони епідеміологічної небезпеки);
- постійний перехід з дистанційного на змішане навчання і навпаки;
- захворюваність як учнів, так і педагогів;
- відсутність забезпечення гаджетами, інтернетом із якісним з'єднанням, розвинених цифрових навичок як педагогів, так і учнів;

- проблеми, пов'язані з психічним здоров'ям: підвищення тривожності, депресія, стрес, страх.

Окреслені виклики спричинили погіршення якості та доступності освіти. У 2022 році повномасштабне вторгнення РФ додало ще більше проблем для української освіти. Зважаючи на те, що хоча Черкащина є більш-менш спокійним безпечним регіоном, наші освітяни почали отримувати досвід, якого ще в освіті не було: робота в умовах повітряних тривог, відключення електроенергії, відсутність Інтернету та й взагалі зв'язку, внутрішня і зовнішня міграція учнів та вчителів, порушення безперервності освітнього процесу, нереалізована реформа НУШ, виснаження педагогів та учнів.

Все це призвело до освітніх втрат – прогалин у знаннях і навичках учнів у порівнянні зі стандартами та очікуваними результатами рівня навчальних досягнень здобувачів освіти [4]. Наразі за відсутності таких досліджень на державному рівні ми ще не можемо чітко констатувати освітні втрати здобувачів освіти, проте кожний учитель на рівні свого класу може освітні втрати відслідковувати. І якщо вчасно не компенсувати прогалини в знаннях учнів, то освітні втрати будуть нагадувати снігову кулю, яка поступово збільшується.

Важливим є обговорення цієї проблеми серед учасників освітнього процесу для того, щоб скорегувати спільну діяльність (учні-вчителі-батьки) для подолання освітніх втрат, розвинути мотиваційний аспект як у дитини, так і у педагога. Виникає безперечно необхідність розроблення індивідуальних освітніх траєкторій учнів, які мають прогалини у знаннях. Як зазначено у Законі України «Про освіту», «Індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання»[1]

Проблеми, з якими стикнулися педагоги внаслідок пандемії та повномасштабного вторгнення РФ, вимагають нових підходів до формування та розвитку мотивації у здобувачів освіти, адже наявність у школярів бажання вчитися є однією із головних умов реалізації завдань освітнього процесу і рушійною силою, що забезпечує вдосконалення особистості.

Наразі можемо зробити висновок, з яким погоджується переважна більшість педагогів: традиційна парадигма освіти сьогодні не працює, тобто ті форми і методи роботи, що були притаманні освіті 1.0 та освіті 2.0, не забезпечують активності здобувачів освіти. Виникає потреба у зміні загальних принципів освітнього процесу задля подолання освітніх втрат, а це потребує зміни моделей педагогічного мислення.

Амбіційну мету проголосило МОН України: трансформувати систему освіти нашої країни до рівня 4.0 на засадах нових стратегічних цілей задля того, щоб якнайшвидше інтегруватися до європейської спільноти. Тобто, маємо використати весь потенціал новітніх цифрових технологій, надати здобувачам освіти та, в першу чергу, педагогам однаковий доступ до навчальних програм і матеріалів кращих світових та вітчизняних фахівців і, що важливо, наразі адаптувати і максимально персоналізувати освіту – врахувати потреби, потенційні можливості учнів.

Це означає, що в освітньому процесі мають відбутися певні зміни, які стосуються усіх суб'єктів освітньої сфери, у першу чергу – педагогічних працівників. Змінюється функція вчителя: замість передачі певної інформації з того чи іншого предмету він має стати організатором освітнього процесу, в ході якого школярі самі досліджують проблеми, шукають шляхи їх розв'язання. Разом з тим учитель має виконувати роль тьютора, який супроводжує дитину в реалізації її індивідуальної освітньої траєкторії компенсації освітніх втрат, починаючи від діагностики рівня навчальних досягнень, наступного проектування та заповнення прогалин у знаннях. Все це можливе за умов формування мотивації як учня, так і вчителя.

Щоб підвищити мотиваційний компонент освітнього процесу, необхідно враховувати широкий спектр мотивів, що можуть бути притаманними сучасним дітям: у деяких домінують внутрішні прагнення, що зумовлюють активність в навчальному процесі; декого спонукають широкі соціальні мотиви, які викликають у здобувачів освіти бажання зайняти певну позицію у системі суспільних відносин.

Розуміючи особливості мотиваційної сфери особистості, в сучасний період учителі потребують навичок використання ефективних інструментів мотивації у відповідності до індивідуальних потреб школярів.

Вважаємо за потрібне акцентувати, що подолання освітніх втрат буде можливим лише за умови, якщо самі педагоги вмотивовані до змін. Інноваційний розвиток сучасного ЗЗСО може бути зумовлений тільки становленням інноваційного мислення педагогічних працівників. А для цього в закладі освіти має бути створена система мотивації педагогів із застосуванням прогресивних підходів, які могли б в кінцевому результаті підвищити якість освіти школярів.

Беззаперечним є той факт, що формування мотивації педагогічних працівників буде успішним виключно за умови наявності мотивації у керівника закладу освіти. Варто згадати думку В. Сухомлинського: «Удосконалення майстерності – це передусім самоосвіта, особисті ваші зусилля, спрямовані на підвищення власної культури праці і в першу чергу культуру мислення»[5].

Сьогодні педагоги вимушені працювати в складних умовах, що виникли у зв'язку з глобальними кризами. Для компенсації освітніх втрат здобувачів освіти мотиваційний компонент набуває надважливого значення. І функція керівника певним чином змінюється: по відношенню до членів колективу він має виконувати роль коуча/тьютора, щоб допомогти у проектуванні траєкторії професійного вдосконалення кожного педагогічного працівника для компенсації освітніх втрат учнів.

Алгоритм індивідуального освітнього маршруту педагога складається з декількох пунктів: перший етап – самооцінювання, тобто розуміння тих викликів, які є на даний час. Наступним кроком має бути визначення професійних завдань, які потрібно розв'язати для реалізації компенсаторної освіти. Після цього виникає потреба у з'ясуванні знань та умінь, які потрібні для реалізації поставлених завдань. Подальший крок – це конкретизація дій, які сприятимуть досягненню цілей.

Серед основних факторів, які впливають на мотивацію учителів, можемо назвати наступні:

- ознайомлення і прийняття колективом цілей діяльності закладу освіти з питань компенсаторної освіти;

- залучення усіх членів колективу до вирішення важливих питань подолання освітніх втрат здобувачів освіти;
- співпраця усіх учасників освітнього процесу на засадах партнерства і рівноправності;
- гармонізації мотиваційної сфери фахівців ЗЗСО;
- використання тьюторських технологій, ефективного інструментарію та методів впливу на педагогів та учнів з урахуванням їхніх потреб та інтересів.

На допомогу педагогам кафедру педагогіки, психології та освітнього менеджменту було запропоновано таку форму як «ШКОЛА ТЬЮТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ» (рис.1).

Рис.1. Структура «Школи тьюторської майстерності»

Метою «ШКОЛИ ТЬЮТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ» є сприяння опануванню педагогами технологій тьюторської діяльності та подальшому впровадженню в освітній процес закладу загальної середньої освіти для компенсації освітніх втрат, заповнення освітніх прогалин у знаннях учнів.

Мета реалізується через завдання, зокрема:

- впровадження моделі формування професійних компетентностей учителя-тьютора, спрямованої на проектування, побудову та реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії розвитку здобувачів освіти для компенсації освітніх втрат, заповнення освітніх прогалин;
- формування соціально-психологічної та соціально-педагогічної компетентності педагога-тьютора, які включають здатність визначати: природні задатки та потенційні можливості здобувачів освіти, їх навчально-пізнавальні інтереси, емоційно-вольові прояви, мотиваційні потреби, інтелектуально-творчі можливості для компенсаційної освіти;
- розроблення механізмів психолого-педагогічного супроводу здобувачів освіти, допомога їм у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, спрямованих на подолання прогалин під час опанування державних освітніх програм;
- напрацювання арсеналу методів, прийомів та засобів тьюторської практики.

Структура ШКОЛИ ТЬЮТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ представлена трьома компонентами: «Ефективний інструментарій тьюторства», «Основні освітні тьюторські технології» та «Валіза методів, прийомів, засобів». Розглянемо зміст кожного із компонентів.

У рамках компоненту «Ефективний інструментарій тьюторства» заплановано проведення тренінгів, вебінарів, тьюторіалів, спрямованих на використання інструментів аналізу, прогнозування, моделювання, рефлексії, побудови індивідуальної

освітньої траєкторії здобувача освіти, забезпечення сприятливих умов з метою подолання освітніх втрат.

Другий компонент «Основні тьюторські технології» спрямований на опрацювання вчителями освітніх тьюторських технологій, які допомагають здійснювати різні тьюторські підходи, зокрема, тьюторська практика дистанційної освіти та тьюторська практика супроводу індивідуальної освітньої траєкторії подолання прогалин у знаннях учня/учениці; їх реалізації у різних режимах роботи.

Третій компонент «Школи тьюторської майстерності», який має назву «Валіза методів, прийомів, засобів», передбачає ознайомлення педагогічних працівників з основними техніками супроводу здобувачів освіти, які сприятимуть оновленню освітнього процесу задля подолання існуючих освітніх втрат. Зокрема, йде мова про конкретні методи навчання (словесні, практичні, наочні, самостійні, відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання). Цей компонент включає також поради для школярів, спрямовані на подолання прогалин в знаннях з того чи іншого предмету. Особлива увага приділяється ознайомленню педагогічних працівників з ефективними методиками формувального оцінювання досягнень здобувачів освіти.

Маємо зазначити, що реалізація тьюторської освітньої технології як особливого складника компенсаційної освіти наразі затребуваний у практиці подолання освітніх втрат. Навчання у «ШКОЛІ ТЬЮТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ» дасть змогу педагогам розвинути свої професійні компетентності в тьюторській діяльності, сформувані здатність розробляти індивідуальні освітні траєкторії здобувачів освіти та створювати умови для їх реалізації, напрацювати нові прийоми та інструменти подолання прогалин у знаннях та пошуку інноваційних підходів для безперервності навчання в умовах нестабільної ситуації у країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року №2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.04.2023).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіти» від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 18.04.2023).
3. Ігнат'єв, Д.І., Кац, Ю.В. Формування позитивної мотивації – невід'ємна частина навчального процесу / Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2016 року. Суми : СумДУ, 2016. С. 32-34.
4. Назаренко Ю. Освітні втрати: підходи до вимірювання та компенсації URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvitni-vtraty-pidhody-do-vymiryuvannya-ta-kompensacziyi/> (дата звернення 12.04.2023)
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів. Поради вчителю, який працює у великій школі. URL: <https://griml.com/GqvcM> (дата звернення: 18.04.2023).
6. Чаюн Н. Тьюторська діяльність: сутнісні основи, практика, перспективи. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/289>